

Vælfærið, jafnaður og

Í triðju greinini í greinarðöðinni um politisku stöðuna í grannatjóðinni fyri vestan taka vit íslenska jafnaðar-flokkinn, Samfylkinguna til umrøðu. Flokkurinn hefur undanfarna valskeið verið næststørsti flokkur á Altingi og varð til sum ein valsamgonga upp undir Altingsvalið í 1999. Men ekki fyrr enn í maí í 2000 varð Samfylkingin formliga stovnað sum flokkur. Samfylkingin er, sum er, einasti flokkur í Íslandi, ið hefur sett ES-limaskap á skránnu. Val er í Íslandi komandi leygardag

POLITIKKUR

Carl Jóhan Jensen
Reykjavík

Sum nevnt í undanfarnu grein er íslenskt stjórnmálasaga tey seinastu hálfvrs til trýss árinu ólík norðurlenskari í tí, at í Íslandi var eingin stórir jafnaðarflokkur virkandi. Landslagið vinstrumegin miðjuna vareittsatt jarðskjálvtæki politiskt, sprunga lá við sprungu so langt sum eygað rakk og imillum sóust flokkarnir sum seilir av mistrongari hugmyndafrøði.

Hugmyndin um at sameina allan vinstraveingin í ein flokk ella rørsu, sum evnaði at standa Sjálfstæðisflokknum syftuna í valundirtøku, hefur tó javnan verið frammi og er ongantið kólnað burtur heilt, hóast striltið hefur gingið at fáa hana í verk. Aftur og aftur hava nýggir flokkar kløvið seg burtur úr teimum gomlum við tí staðiliga endamáli at sameina vinstraveingin.

Seinasti flokkur av hesum slag, Þjóðvaki, kom fram í almenna ljósmálan í 1994 við tí stevnumiði at savna øll jafnaðarsinnað í Íslandi í ein flokk.

Eftir Altingsvalið í 1995 sleit Sjálfstæðisflokkurinn stjórnmálaráðgjafar við Alþýðuflokkinn (sum tá var hin alment viðurkendt jafnaðarflokkurinn í Íslandi) og fór í stjórnmálsamgongu við Framsóknarflokkinn. Sostatt vóru nú allir flokkarnir á vinstraveinginum komnir í andstöðu og skjótt fór

eitt orðaskifti í gongd um at fylkja allan vinstraveingin á tingi undir sama merki. Tað hevð óivað eisini týdning í hesum viðfangi, at vinstraflokkarnir á býráðsvalinum í Reykjavík í 1994 kastaðu saman við Framsóknarflokkinn og gjørdur R-listan, sum feldi meirilutan í Sjálfstæðisflokkurinn hevði havt í mannaminni.

Hugurin at leggja saman var tó ymiskur í flokkunum. Í Alþýðuflokknum og Þjóðvaka, sum gingu saman á Altingi, var semja um sameingingina, men í hinum báðum flokkunum vóru mong í iva.

Kvennalistinn ella kvinnulistin var tann tíð tað var stovnaður við tí fyri eyga at hann skuldi vera eitt politiskt átak óheft av teirri gomlu floksskipanini. Tað elvdi tí til misnøgd innanveggja, at listin nú skuldi neglast upp í eitt jafnaðarsamtak, og fleiri av teimum, sum vóru ímóti sameining kvittaðu við listan.

Í Alþýðubandalaginu var mótstöðan upp aftur harðari. Flokkurinn gekk í tvíningum í spurninginum um sameining. Semja fekst ekki um fleiri avgerandi mál. Tey, sum vóru ímóti sameining, hildu at flokkurinn fór at færa seg ov langt til høgru, um hann legði saman við Alþýðuflokkinn, sum á fleiri økjum hevði ein øðrvísi politikk enn Alþýðubandalagið, eitt nú var hann meiri hugaður fyri NATO og íslenskum limaskapi í ES. Ósemjan færdi til, at tey sum vóru ímóti, tóku seg úr Alþýðubandalaginu og stovnaðu Vinstri-grøna flokkinn.

Samfylkingin stillaði, sum nevnt fyrstu ferð upp til Altingsval sum ein valsamgonga í 1999 og fekk tá 26,8 prosent av atkvøðunum. Í maí árið eftir var fylkingin formliga stovnað sum flokkur og Össur Skarphéðinsson varð valdur til formann í flokkinum.

Nakrarmánaðir fyri Altingsvalið í 2003 spurdust tey tíðindi, at Ingibjörg Sólrún Gísladóttir, táverandi borgarstjóri í Reykjavík bjóðaði seg fram á listanum hjá Sam-

fylkinguni í Reykjavíkar norðara valdømi. Tíðindini komu óvart á mangan. Ingibjörg Sólrún, ið var ímyndin av R-listasamstarvinum og nógv umhildin sum borgarstjóri, hevði eftir býráðsvalið árið frammanundan fleiri ferðir boðað frá, at hon ekki ætlaði at stilla upp til Altingsvalið. Nú kom hon sum ketta upp úr høgdatrog og hóast hon kom til tað seint upp í leikin, legði hon kortini valstriðið undir seg, vann fólkaansin og skuggaði fyri formannin. Nú var tað hon sum var forsætisráðharraevni hjá flokkinum, hóast óvist var, antin hon fór at vera vald ella ekki, tí hon var í einum ivasessi á listanum (í Íslandi er valskipanin øðrvísi enn hjá okkum við tað at atkvøtt verður fyri flokkum burturav. Valevnini eru uppstillað í nummarøð og hvørt valevnið lukkast á tingvelst, ymiskt um atkvøðutalið hjá flokkinum í viðkomandi valdømi

og ymiskt um, hvussu ovarlaga valevnið er sett á listan).

Á valinum 10. maí 2003 fekk Samfylkingin 31 prosent av atkvøðunum, ein framgongd í mun til valið í 1999 upp á góð 4 prosent. Úrslitið var tó lakari enn mong høvdu væntað og vónað og flokkurinn var sitandi í andstöðu.

Í valskeiðnum, sum skjótt er á enda, hava miklar remingar verið í Samfylkinguni. Á landsfundi floksins í 2005 var stríðs-, ekki at siga krígsval um formanssessin og í teirri handbrá mátti Össur Skarphéðinsson lúta fyri Ingibjörg Sólrúnu Gísladóttir. Kinkurin sum kom í av floksformansvalinum hefur verið drúgvur at fara úr aftur. Ólaginn floks og tvørrandi álit hjá veljaranum á, at flokkurinn evnar tað sameiningarlutverk, hann ætlaði sær sjálvum, hefur havt við sær, at undirtøkan er minkað. Í veljarakanningum stend-

ur flokkinum til tap. Sambært seinastu forsøgnum fer Samfylkingin at fáa umleið 20 prosent av atkvøðunum og missir sostatt úti við 10 prosent í mun til seinasta Altingsval.

Stevnumiðini

Samfylkingin er sum sagt ein jafnaðarflokkur av tí endurnýggjaða slagnum ekki óátøkur bretska arbeiðaraflokkinum eftir hamskifti í hálfvemsunum.

Jafnaðarpolitikkurinn hjá Samfylkinguni hefur ekki somu grund í sosialiskari hugsan, sum íslenskur jafnaðarpolitikkur fyrr hevði, men hallar meira til liberal sjónarmið um vinnufrælsi, frían handil og vælfærið.

Samanumtikið kann stevnuskráin hjá flokkinum lýsast soleiðis: at fyrirteytin fyri búskaparligari menning og betri korum hjá fólki